הארץ
12/09/2025
עוזי צור
95328688

עוצם עין אחת | עוזי צור

סגול עמוק מתוק

עומר שך, זוכה הפרס לציור על־שם אסנת מוזס לאמן צעיר לשנת 2025, אוצרת נעמה ערד, בית האמנים ירושלים

אחרי שהוכרז על מות הציור בסביבות סוף הרבע השלישי של המאה שעבר־רה הוא חזר בגדול לקראת סוף האלף, כפי שמעידים הציורים המוצגים בתערוכות הגמר באקדמיות, אבל בו־בזמן נוצרת התחושה שהוא שוב מגיע אל מיצויו (מה שמניע אוצרים לעבות תערוכות ציור בווידיאו או בפיסול). לכן תערוכת היחיד של עומר שך, זוכה הפרס לציור על־שם אסנת מוזס לאמן צעיר לשנת 2025, מחדדת את השאלה מה מצב המדיום העתיק הזה באמנות העכשווית, המוצפת גירויים של מדיומים עדכניים.

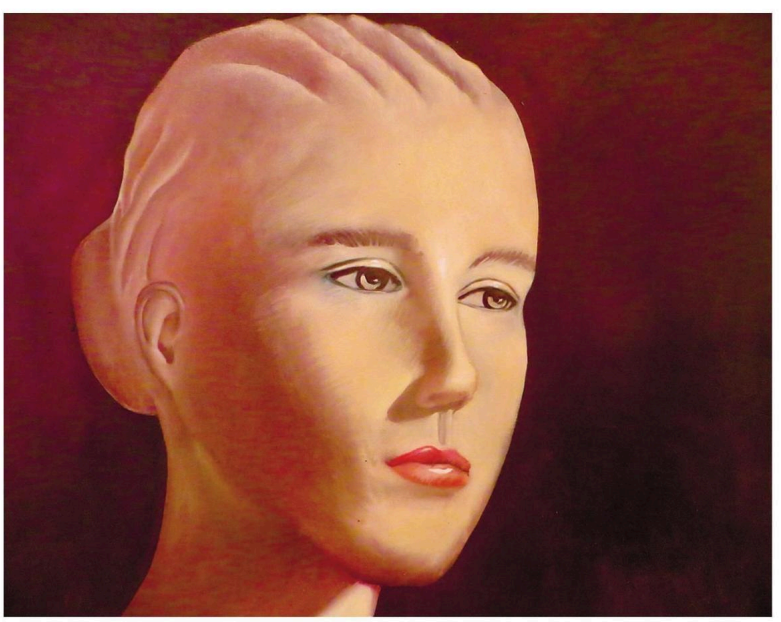
שך אינו ממציא את הגלגל מחדש אך הוא ללא ספק צייר הניחן ביכולת וכישרון פלסטיים מעולים. ציוריו יוקדים מחיות רבה ומפתים להפליא. דומה שעולמו הפנימי והציורי מחזיק בתוכו כמה סוגי אישיות המנוגדים אלו לאלו, מעבודת המכחול עד רמת הסגנון והתוכן, מהנחות מכחול אקספרסיביות בציור המדיח את הריאלי אל מחוזות של אובדן הכרה, שבהם הגופני מתמסר לאנטומיה של הרגש ההזיה, לציור ריאליסטי, מוקפד וממושמע שעבודת המכחול שלו בוראת ציוריות פיסולית כמעט. מה שמאפיין את שך הוא השימוש בצבע הסגול, שהוא יותר מצב נפשי־רגשי מאשר ייצוג ריאלי של הטבע, סגול עמוק מתוק המקנן בנקיקי הציורים ומסכן את הציור בנפילה לקיטש, מה שאינו קורה בסופו של דבר.

האוצרת נעמה ערד בחרה בתבונה לטרוף את הסדרות השונות של ציוריו של שך ולהדגיש בכך את הניגודים הפנימיים, את "פיצול האישיות" המתרחש בעולמו הציורי העשיר. שתי הסדרות העיקריות מעומתות זו בזו. באחת יש איזו קרירות לא מושגת של המתבוננת מהצד, לבדה, ובאחרת הגופניות משתעבדת לרגש, לתשוקה, להזיה, ונראית במצב של אובדן חושים. "אגומאניה" ו"מבט בובה" הן הסמן הריאלי־פיסולי בתערוכה. בשניהם מופיע דיוקן ראשה בעלת נוכחות ציורית־פיסולית חזקה על רקע סגול חם ואפל שאינו מתערב בדיוקן אך מעצים את נוכחותו המוארת. אך הריאליות של ראשי הנשים מתעתעת.

ב"אגומאניה" שלמות הראש, המבט הלא ממוקד השקוע בעצמו, נוקשותם הפיסולית של התווים והפרופורציות המושלמות הופכים אותו לדיוקן אידיאלי של "כל־אשה" ולא אשה מסוימת בשר ודם, שלמות בובתית של חלונות ראווה, מסכה של שלמות בלתי־נסבלת ומטרידה־משהו, ובציור "מבט בובה" השלמות האידיאלית של ראש האשה הוא כשל בובת מין מתנפחת. הנוקשות הפיסולית רכה יותר, ובעוד תווי הפנים, שיש בהם פיתוי וריחוק כאחד, צוירו בצבעים לחלוחיים קורנים הרי חלקו האחורי של הראש, פקעת השיער האסוף, נטול כל צבע, גולמי, פרט המדגיש את פיסוליות הראש הזה.

"פורנפלייקס", "פליטת עור" ו"פליטת עור 2" הם שלושה ציורים השייכים לסדרה השנייה ותלויים בנפרד על קירות שונים, נדמים לנשפי תענוגות ארציים המתחוללים בין כתום לוהט לסגול עמוק מתוק שהגופים נילושים בהם עד אובדן ההבחנה בין הזכרי והנקבי. אין כאן מהעיוות של פרנסיס בייקון אלא מין מתיחה והתכה של האברים העירומים והראשים המומסים לגובה ולרוחב הבדים המפולשים עד שמתאיין קיומם הנפרד. יש ותבערת צורך בתיווך כלשהו והיא התקיימה לעצמה, קורנת באור שנבע מעבר למקום וזמן. האוצרת והאמן המירו את החללים ההיסטוריים המקושתים של בית הנכות הראשון למקדש מעט, ובורקובסקי, הבקיא באמנות הנוצרית, זיכך מתערוכתו את הרגש והיופי כמהות של רוחנית גבוהה, של צורה וחומר המומרים להילת אור תוך איבוד ושימור ממשותם כאחד בשלמות עשייה שאין שנייה לה.

גרעין התערוכה היה המסורות הציוריות של סיפור הבשורה בברית החדשה, של המלאך הבא לבשר למרים הבתולה על הולדת בן האלוהים מרחמה וסיפור המפגש של האלוהי ובן התמותה המתרחש בשיגרת יומו של בן אנוש בתפאורתו הגשמית. בתערוכה נכח הדפס פיגמנטי של "הבשורה

עומר שך, "מבט בובה", 2024, קטע צילום: עוזי צור

הרקע הכתומה נוגסת בבשרניות המותכת ויש והיא מכיירת ומדגישה את מצב צבי־רתם הגבולי שבין המותך לנוקשה. אופן הציור עצמו שרוי במתח שבין משיחות צבע מהימנות ומלאות לנזילה פראית של צבעים כתשוקה נטולת־רסן המדממת מה־פנים אל השטח. אם שילוש הציורים הזה היה מוצג כטריפטיכון ולא בנפרד הוא היה גולש על גדותיו ומציף אותך עד מחנק.

אם בגורלו של הציור נגעתי, הרי בסבב התערוכות הקודם בבית האמנים בירושלים הוצגה תערוכת ציוריו של יהושע בורקובסקי "הבשורה" שאצרה רווית הררי. זו היתה תערוכה שמלים לא יכולות לגעת בה. היתה בה שלמות נדירה שלא היה לה ליד הבאר" על לוח פרספקס בוהק, הדפס מגורען שהתפרק לאטומיו, וככל שהתקרבת אליו הוא איבד יותר ויותר את צלמו הפיגורטיבי ונפרם אל גריד מופשט של זרימה גרעינית.

וזה מה שמתחולל באופן דומה אך גם שונה בעשייתו של בורקובסקי. אחרי הפירוק הוא מחדד את המבט ומחזיר לאטומי הרימוי את נוכחותם השלמה, ההמשכית. הם כמו־מוגדלים פי כמה וכמה בלי להתפרק. אלו הם אולי פרטים מהשוליים, מהרקע להתרחשות העיקרית, שבורקובסקי מאציל עליהם, מגדיל ומשמר, ומספיג את שלמות צורניותם האסתטית בכל האור והרגש של מקרה הבשורה במשקעו המופשט לכאורה, ממיר אותם לשפת קודש ישנה חדשה.